

Innhold

Forord	9
Sosialt arbeid og praksisteorier	11
Innledning	11
Hva er praksisteorier i sosialt arbeid, og hvilken funksjon har de?	13
Teori og praksis	13
Praksisteorier i sosialt arbeid	14
Sosiale problemer, sosialt arbeid og oppgaver for sosialt arbeid	16
Forholdet mellom sosialt arbeid og sosiale problemer	16
Pionerer i sosialt arbeid og deres arbeid med sosiale problemer	17
Sosialt arbeids oppgaver i den nordiske velferdsstaten	19
Samspill mellom sosiale problemer, oppgaver for sosialt arbeid og praksis i sosialt arbeid	21
Utvikling i teoretiske tilnærminger i sosialt arbeid.	23
Fra rundt 1920- tallet og fram til ca. 1960-tallet: psykoanalytisk teori og læringsteori.	23
Fra slutten av 1960-tallet: konfliktteoretiske tilnærminger.	27
Fra utpå 1970-tallet: systemteori	29
Fra rundt 1990-tallet: interaksjonistisk teori	29
Praksisteorier som presenteres i denne boka	31
Interaksjonistiske praksisteoriar	33
Innleiing	33
Sentrale kjenneteikn for å forstå sosiale problem og mål for handling .	35
Å unngå at andre bestemmer for mykje, ved å kunne bestemme meir sjølv	35
Å unngå meningsløyse og å skape mening	39
Sosiale problem kan vere usynlege, og eit første steg er synleggjering	40
Oppsummering	43
Teoriar som har relevans for sosialt arbeid	43

Innhold

Meads sosialiseringsteori	44
Goffmans rolle- og samhandlingsteori	46
Deweys teori om læring	49
Butler og diskusjonen om verdige liv og normalitet	50
Oppsummering	53
Utvikling av interaksjonistisk praksisteori i sosialt arbeid	53
Interaksjonell modell for fasane i hjelpeprosessar	54
Problemløsning og oppgaveorientert praksis.	57
Sosial læringsteori og å lære av observasjonar	60
Kognitiv terapi	62
Oppsummering	66
Handlemåtar i interaksjonistiske praksisteoriar i sosialt arbeid.	67
Konsekvens av situasjonsdefinisjon	67
Meistring og relasjonsutvikling	71
Struktureringsformer som sosialarbeidaren nyttar i arbeidet.	73
Forhandlingsorden og arbeidsrelasjon	75
Oppsummering	77
«Treet» – interaksjonsteoretisk analyse av ein situasjon i <i>Naiv.Super</i>	78
Kritikk av interaksjonistiske praksisteoriar i sosialt arbeid	81
Oppsummering av interaksjonistisk praksisteori i sosialt arbeid.	83
Konfliktteoretiske praksisteorier i sosialt arbeid	84
Innledning	84
Sentrale kjennetegn i forståelse av sosiale problemer og mål for handling	87
Undertrykking og frigjøring	87
Avmakt og maktmobilisering (empowerment)	88
Antidialog og dialog	90
Oppsummering	91
Teorier med relevans for sosialt arbeid.	92
Marx: sentrale kjennetegn og begreper i klassisk konfliktteori	92
Freire: frigjørende pedagogikk	94
Foucault: poststrukturalisme og maktens relasjonelle karakter	98
Bourdieu: kapitalformer og klasseteori for å forstå sosial ulikhet	100
Oppsummering	102
Utvikling av konfliktteoretiske praksisteorier i sosialt arbeid	103
Sosiale bevegelser	104

Radikalt og strukturelt sosialt arbeid	107
Frigjørende sosialt arbeid	111
Kritisk sosialt arbeid	114
Oppsummering	118
Handlemåter i konfliktteoretiske praksisteorier	119
Kritisk blikk	119
Kritisk refleksjon	121
Sammenheng mellom sosiale problemer på mikro- og makronivå	123
Arbeid i grupper med dekonstruksjon og refleksjon	125
Forebyggende arbeid med sosiale endringer	126
Oppsummering	129
<i>Kilden og muren</i> – en konfliktteoretisk analyse av tekstutdrag	129
Kritikk av konfliktteoretiske praksisteorier i sosialt arbeid	134
Oppsummering av konfliktteoretiske praksisteorier i sosialt arbeid	136
Systemteoretiske praksisteoriar i sosialt arbeid	137
Innleiing	137
Sentrale kjenneteikn for å forstå sosiale problem og mål for handling	140
Kaos og orden	140
Ei årsak og fleire årsaker	141
Individfokus og kontekst	142
Oppsummering	143
Teoriar som har relevans for sosialt arbeid	144
Durkheim og samfunnet som formar menneska	144
Luhmann og kommunikasjon som skaper system	145
Bateson og metakommunikasjon	147
Bronfenbrenner og utviklingsøkologisk sosialisering	148
Oppsummering	150
Utvikling av systemteoretisk praksisteori i sosialt arbeid	150
Generell systemteori og familiearbeid	151
Systemteori og heilskapleg sosialt arbeid	154
Komplekse systemteoriar	156
Tilknytningsteori i arbeid med barn og familiar	159
Oppsummering	162
Handlemåtar i systemteoretiske praksisteoriar i sosialt arbeid	163
Roller, rettar og plikter	163
System, grenser og omverden	166

Innhold

Systemiske reflekterande prosessar	168
Nettverkskart og kartleggingsprosessar	171
Makro- og mikroprosessar	175
Oppsummering	177
«Det usynlige barnet» – systemteoretisk analyse av ein situasjon frå Mummidalen	178
Kritikk av systemteori i sosialt arbeid.	184
Oppsummering av systemteoretiske praksisteoriar i sosialt arbeid	186
Praksisteorier i sosialt arbeid – en sammenligning av de tre tilnærmingene.	187
Innledning	187
Oppsummering av sentrale trekk ved de tre praksisteoriene.	187
Eksempel fra kommunal miljøtjeneste.	190
Beskrivelse av situasjon	190
Bidrag fra interaksjonistiske praksisteorier	192
Bidrag fra konfliktteoretiske praksisteorier.	193
Bidrag fra systemteoretiske praksisteorier.	195
Sammenligning av fokus	197
Eksempel fra kommunal barnevernstjeneste	198
Beskrivelse av situasjon	198
Bidrag fra interaksjonistiske praksisteorier	199
Bidrag fra konfliktteoretiske praksisteorier.	201
Bidrag fra systemteoretiske praksisteorier.	202
Sammenligning av fokus	203
Eksempel fra NAV	204
Beskrivelse av situasjonen	204
Bidrag fra interaksjonistisk praksisteori	205
Bidrag fra konfliktteoretisk perspektiv	207
Bidrag fra systemteoretisk praksisteori	209
Sammenligning av fokus	211
Oppsummering av ulike tema i de tre praksisteoriene	212
Litteraturliste	216
Stikkord	227

Forord

Utvikling av praksisteoriar skjer i møtet mellom praksis og teori. Dette er ikkje ei «oppskriftsbok» med detaljerte skildringar av korleis ein går fram eller ikkje går fram når ein skal iverksette ein spesifikk praksisteori. Det er ei teoribok med relevans for praksisfeltet i sosialt arbeid. Det er ei bok som skal hjelpe studentar til å få kunnskap om teoriar, for å kunne sjå samanhengen mellom teori og praksis i sosialt arbeid. Teorien kan hjelpe ein til å stille spørsmål knytta både til det å forstå og til handling.

Målet med boka er å gjere teoriar anvendelige for sosialt arbeid i praksis. Med grunngiving i korleis vi fortolkar kva som er mest relevant innan feltet sosialt arbeid, har vi i denne boka konsentrert oss om interaksjon, konflikt og systemteoriar i sosialt arbeid. I den seinare tida har ein innan sosialt arbeid teke i bruk omgrepet «praksisteoriar», og vi meiner dette er meir dekkande enn modellar, for kva denne nye boka dreier seg om. I boka «Modellar i sosialt arbeid» som kom ut i to utgåver, 1996 og 2003, presenterte vi fem retningar kor det også var eigne kapittel om psyko-dynamiske og læringsteoretiske modellar. Praksisteoriar i sosialt arbeid bygger vidare på tenkinga omkring modellar, kor ein ser samanhengen mellom samfunnsvitskap, sosialt arbeid, teori og praksis. Nokre tekstutsnitt vil lesaren kjenne att frå dei tidlegare modellbøkene. Vi presenterer her ein ny struktur og det meste er nyskrive.

Vi vil takke dykk som har lese boka og brukt den som del av pensum i sosialarbeidarutdanningar. Mange takk for tilbakemeldingar og synspunkt på boka. I denne siste innspurten har kollegaer til Gunn ved Nord Universitet lese og kommentert ulike kapittel. Kollegaer til Siv som underviser på sosialarbeidarutdanningane ved Universitetet i Stavanger, Thomas Svendsen, Reidun Ims og Gurli Olsen, skal ha stor takk for å ha lese og kommentert heile manuset.

Takk til forlagsredaktør Wenche Bjørnebekk i Universitetsforlaget – utan deg hadde det ikkje blitt noko ny bok! Du har vore ein veldig inspirerende samtalepartnar i denne prosessen.

Bodø/Stavanger, mars 2017

Gunn Strand Hutchinson og Siv Oltedal